

2024 MAARİF MODELİNE GÖRE HAZIRLANAN TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA HAYVAN İMGELERİ VE EĞİTSEL İŞLEVLERİ

Araştırma Makalesi

Bahar TOĞUÇ* / Salim DURUKOĞLU**

Geliş Tarihi: 10.07.2025 | **Kabul Tarihi:** 27.11.2025 | **Yayın Tarihi:** 27.04.2026

Özet: Bu çalışma, 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hayvan imgelerinin, metin, etkinlik ve görsellerdeki işleniş biçimlerini çok boyutlu olarak incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, söz konusu imgelerin öğrencilerin hem bilişsel öğrenme hedeflerine ulaşmalarına hem de empati, merhamet ve sorumluluk gibi insani değerleri içselleştirmelerine nasıl katkı sağladığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Nitekim Maarif Modeli, öğrencilerin etik, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmiş bireyler olmasını önemsemekte ve bu bağlamda hayvan sevgisi, eğitimin temel bir boyutu olarak öne çıkmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024-2025 eğitim öğretim yılında yayımlanan 5. sınıf Türkçe 1. ve 2. ders kitapları oluşturmaktadır. Metinler, etkinlikler ve görsellerde yer alan tüm hayvan imgeleri, belirli tematik kategorilere göre titizlikle sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, ders kitaplarındaki hayvan figürlerinin yalnızca öğrenme hedeflerini desteklemekle kalmayıp aynı zamanda çocuklarda değer aktarımını ve duyuşsal gelişimi de teşvik ettiğini göstermektedir. Hayvan sevgisi ve çevre bilinci kazandırmaya dönük metinler ve metinlere gömülü hayvan imgeleri aracılığıyla öğrenciler, hem dilsel hem de etik düzeyde önemli kazanımlar elde etmekte; böylece çevreye ve diğer canlılara karşı daha duyarlı ve bilinçli bireyler haline gelmektedir. Bu bulgular, ders kitaplarının bilişsel ve duyuşsal alanlar arasındaki bağı güçlendirmedeki rolünü vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: 2024 Maarif Modeli, değerler eğitimi, duyarlılık eğitimi, hayvan imgesi, Türkçe ders kitapları.

ANIMAL IMAGERY AND ITS EDUCATIONAL FUNCTIONS IN TURKISH TEXTBOOKS PREPARED ACCORDING TO THE 2024 MAARIF MODEL

Research Article

Received: 10.07.2025 | **Accepted:** 27.11.2025 | **Published:** 27.04.2026

Abstract: This study aims to conduct a multi-dimensional analysis of the animal imagery in 5th-grade Turkish textbooks prepared under the 2024 Maarif Model of the Century of Türkiye, examining how these images are treated across texts, activities, and visuals. The research aims to reveal how these images contribute to students' cognitive learning goals and to their internalization of human values such as empathy, compassion, and responsibility. Indeed, the Maarif Model emphasizes the importance of students becoming ethically, emotionally, and socially developed individuals, and in this context, love for animals stands out as a fundamental dimension of education. In line with these objectives, the case study design from qualitative research methods was employed. The data source for the research consists of the 5th grade Textbooks, Turkish 1 and 2, published by the Ministry of National Education for the 2024-2025 academic year. All animal images in the texts, activities, and visuals were meticulously categorised and analysed according to specific thematic categories. The findings indicate that animal figures in textbooks not only support learning objectives but also promote value transfer and emotional development in children. Through texts aimed at instilling a love of animals and environmental awareness, and animal images embedded in the texts, students gain important linguistic and ethical insights, thus

* Yüksek Lisans Öğrencisi; İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı; togubahar@gmail.com 0009-0007-7471-8954

** Prof. Dr.; İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı; sdurukoglu@gmail.com 0000-0002-2429-7609

becoming more sensitive and conscious individuals towards the environment and other living beings. These findings emphasize the role of textbooks in strengthening the link between cognitive and emotional domains.

Keywords: 2024 Maarif Model, animal imagery, sensitivity education, Turkish textbooks, values education.

Giriş

Eğitim yalnızca akademik bilgi aktarımı değil, bireyin duyarlılık, empati ve etik bilinç gibi insani özelliklerini geliştirme sürecidir. Özellikle erken yaşlarda kazandırılan değerler, bireyin toplumsal yaşamda kendisi dışındaki canlılara karşı da sorumlu, saygılı ve bilinçli bireyler olarak yetişmesini sağlar. Bu bağlamda eğitim materyallerinde hayvan imgelerinin yer alması ve bu imgelerin çocuklarda empati, sorumluluk ve çevre bilinci geliştirme amacıyla kullanılması giderek önem kazanmaktadır.

Hayvan sevgisi, yalnızca duygusal bir yönelim değil, bireyin empati, sorumluluk ve merhamet gibi temel insani değerlerle donanmasını sağlayan çok boyutlu bir öğrenme sürecidir. Çocuklukta kazanılan bu sevgi, bireyin doğaya ve diğer canlılara karşı etik bir tutum geliştirmesinin ilk basamağını oluşturur. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (MEB, 2024c), insan-doğa ilişkisini bütünsel bir yaklaşımla ele alarak, öğrencilerin yalnızca bilişsel değil, ahlaki ve duygusal açıdan da gelişmiş bireyler olmalarını hedeflemektedir. Bu modelde, tüm canlılara karşı sevgi ve saygı göstermek, bireyin karakter inşasının temel bir parçası olarak tanımlanmakta, hayvan sevgisi de bu anlayışın önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Eğitim materyallerinde yer alan hayvan imgeleri, öğrencilere doğrudan mesajlar vermesinin ötesinde; hayvan imgeleri çocukların doğa ve çevreyle ilişkilerinde temel bir temas noktası oluşturmaktadır. Özellikle kişileştirilmiş hayvan karakterler, çocuk okura yalnızca bir anlatı evreni değil, aynı zamanda sevgi, merhamet, sorumluluk ve empati gibi soyut değerlerin somut yansımalarını sunmaktadır (Yılmaz, 2016). Çocuk kitaplarında yer alan bu tür karakterler, çocukların sosyal öğrenme süreçlerinde anlamlı birer temsil aracı işlevi görmektedir (Yazıcı Okuyan ve Gedikoğlu, 2012). Bu nedenle hayvan karakterler, çocukların duygusal ve sosyal gelişimlerine katkı sağlamakta, çevre bilinci ve değerler eğitimi açısından önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Edebî içerikler, yalnızca estetik haz sunan ürünler değil, aynı zamanda çocukların karakter gelişimini destekleyen işlevsel eğitim materyalleri olarak değerlendirilmelidir. Özellikle kişileştirilmiş hayvan karakterler aracılığıyla sunulan anlatılar, çocukların duygusal dünyalarına hitap ederek, soyut değerlerin somut ve kalıcı biçimde içselleştirilmesini kolaylaştırmaktadır.

Çocukluk, bireyin duygusal ve sosyal gelişiminin en kritik dönemlerinden biridir. Bu dönemde çocuklar, çevreleriyle kurdukları ilişkiler aracılığıyla birçok değer ve beceri kazanır. Çocuklukta hayvanlara karşı geliştirilen duygusal bağ, bireyin doğa ile kurduğu ilişkinin ilk halkasıdır. Bu bağ, hem psikolojik gelişimi destekler hem de sosyal değerlerin içselleştirilmesini kolaylaştırır (Otmar ve Erdem, 2019). Çocukların erken yaşlarda hayvanlarla kurduğu etkileşim, empati, sorumluluk ve merhamet gibi duygusal becerilerin gelişimine katkıda bulunur.

Araştırmalar, çocuk ile hayvan arasında kurulan ilişkinin ileriki yaşlarda hem insan ilişkilerini hem de çevresel duyarlılığı doğrudan etkilediğini göstermektedir (Ateş, 2005). Bu durum, doğaya karşı duyulan saygı ve sorumluluk bilincinin temellerinin çocukluk döneminde atıldığını ortaya koymaktadır. Hayvan sevgisinin kalıcı bir davranış biçimine dönüşebilmesi, bu değerlerin eğitim yoluyla yapılandırılmasıyla mümkündür (Hızarcı, Atılboz ve Salman, 2005). Bu noktada ders kitapları, çocukların yalnızca dil gelişimini değil, değerler sistemini de şekillendiren önemli araçlardır. Nitekim hayvan imgelerinin yer aldığı metinler, öğrencilerin empati becerilerini geliştirmelerine, doğaya karşı sorumluluk duygusu edinmelerine ve sosyal farkındalık kazanmalarına katkı sağlar.

1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hayvan imgelerinin metinlerde, etkinliklerde ve görsellerde nasıl işlendiğini çok boyutlu olarak incelemektir. Araştırmada, bu imgelerin öğrenme hedeflerine katkılarıyla çocuklarda hayvan sevgisi ve duyarlılık eğitimi bağlamındaki işlevleri ortaya konulmaktadır. Böylece, hayvan imgelerinin dil gelişimi, değer eğitimi ve farkındalık kazanımı süreçlerindeki rolü detaylı bir şekilde değerlendirilerek, eğitim materyallerinin geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Eğitim materyalleri, öğrencilerin hem dil gelişimini hem de değerler eğitimi kazanımlarını destekleyen önemli araçlardır. 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında hayvan imgeleri, bu süreçte sıkça kullanılan semboller arasında yer almakla birlikte, bu imgelerin metinlerde, etkinliklerde ve görsellerde nasıl yer aldığı, öğrencilerin öğrenme hedeflerine ve duyarlılık eğitime olan katkıları üzerine kapsamlı ve çok boyutlu bir araştırma henüz yapılmamıştır. Bu eksiklik, hayvan imgelerinin eğitimdeki işlevlerinin tam anlamıyla ortaya konmasını engellemektedir.

Bu kapsamda araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Metinlerde kullanılan hayvan imgeleri, öğrencilerin bilişsel ve duygusal gelişimine nasıl katkı sağlamaktadır?
2. Ders kitaplarında hayvan sevgisi ve hayvanlara karşı duyarlılık temaları nasıl işlenmektedir?
3. Ders kitabı etkinliklerinde geçen hayvan imgeleri, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve kültürel gelişiminde hangi pedagojik işlevlerle rol oynamaktadır?
4. Görsellerdeki hayvan imgeleri, öğrencilerin öğrenme sürecine nasıl destek olmaktadır?
5. Ders kitaplarında yer alan hayvan imgeleri, öğrenme çıktıları açısından nasıl ele alınmaktadır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseni ile yapılandırılmıştır. Durum çalışması, incelenen güncel bir olguyu “nasıl” veya “neden” soruları çerçevesinde gerçek yaşam bağlamında derinlemesine incelemeye olanak tanıyan bir araştırma türüdür (Yin, 2018). Bu bağlamda, 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hayvan imgeleri bir

“durum” olarak ele alınmış, bu imgelerin pedagojik işlevleri bütüncül bir biçimde incelenmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ise içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi: verilerin sistemli biçimde çözümlenmesi, belirli kodlara ayrıştırılması ve bu kodlardan hareketle anlamlı temaların veya kategorilerin türetilmesini sağlayan bir yorumlama sürecidir (Sözer ve Aydın, 2021). Bu yöntem, incelenen materyallerin temel özelliklerini ve altında yatan anlamlarını ortaya koyarak çalışmanın amacına ulaşmasını sağlamıştır.

Araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

2.2. Veri Kaynağı

Araştırmanın veri kaynağını Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2024 yılında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli doğrultusunda 5. sınıf öğrencileri için hazırlanmış Türkçe Ders Kitabı (1. ve 2. kitap) oluşturmaktadır. Bu ders kitapları yeni müfredat yaklaşımını ve eğitim politikalarını yansıtmakta olup hayvan imgelerinin metinlerde, etkinliklerde ve görsellerde nasıl işlendiğini analiz etmek için temel veri kaynağıdır.

2.3. Veri Analizi

Elde edilen verilerin çözümlenmesinde nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bu süreçte, ders kitaplarında yer alan tüm hayvan imgeleri sistematik bir şekilde incelenmiştir. Araştırma soruları doğrultusunda, bu imgelerin taşıdığı anlamlar ve işlevler belirlenerek veriler arasında tekrar eden kalıplar ve ortak özellikler tespit edilmiştir. Bu kalıplardan hareketle, hayvan imgelerinin ders kitaplarındaki rollerini açıklayan ana kategoriler (örneğin, bilişsel öğrenmeyi destekleme, duygusal gelişim ve değer aktarımı) oluşturulmuştur. Son olarak, oluşturulan bu kategoriler, çalışmanın amaçları doğrultusunda derinlemesine yorumlanarak hayvan imgelerinin ders kitaplarındaki pedagojik rolü bütüncül bir yaklaşımla ortaya konulmuştur.

3. Bulgular

Bu bölümde 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hayvan imgelerine dair gerçekleştirilen içerik analizinin bulguları, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda detaylı bir biçimde sunulmaktadır. Elde edilen veriler, ilgili metin, etkinlik ve görsel içerikler temelinde tematik başlıklar altında incelenmiş ve her bir bulgu ders kitaplarından alınan alıntılarla desteklenmiştir.

3.1. Metinlerde ve Etkinliklerde Kullanılan Hayvan İmgeleri Öğrencilerin Bilişsel ve Duygusal Gelişimine Nasıl Katkı Sağlamaktadır?

Ders kitaplarında yer alan metinlerde hayvan imgeleri genellikle çocukların duyarlılık, empati ve sorumluluk gibi değerleri dolaylı olarak öğrenmelerine imkân sağlayacak biçimde kurgulanmıştır. Hayvanlar: kimi zaman bir arkadaş, kimi zaman korunması gereken bir canlı, kimi zaman da çocukların iç dünyasını yansıtan bir simge olarak anlatılmıştır. Bu bağlamda ders kitaplarında yer alan hayvan temsillerinin nasıl kurgulandığını ortaya koymak amacıyla yapılan içerik incelemesinde aşağıdaki tematik başlıklar altında çeşitli örnekler tespit edilmiştir.

Şefkat, Koruma ve Empati: Çocuklara yönelik metinlerde şefkat ve empati duygusunu geliştirmeye yönelik olarak hayvan imgelerinden yoğun biçimde yararlanıldığı görülmektedir. “Bülbül ile Bezirgân” adlı metinde anne bülbülün yavrusunu koruma çabası, hayvanların da aile bağları kurduğu mesajıyla çocuklara empati kazandırmayı hedeflemektedir. Örneğin, “Anne bülbül, telaşla etrafına bakınırken yavrusunu yerdeki bir adamın avuçlarının arasında görmüş. Kanadından yaralanmış minik yavru, acı içinde çırpınıyormuş” (MEB, 2024a, s. 20) ifadesi, canlılara zarar vermemenin önemi üzerinde durmaktadır.

Benzer biçimde, “Her Yüreğe Nakış Gerek” metninde dedenin “İnsanları sevmek çok büyük bir meziyettir. Hatta hayvanları bile sevmek gerekir kızım” (MEB, 2024a, s. 152) sözleriyle çocuklara sevgiyi sadece insanlara değil, tüm canlılara yaymaları gerektiği öğütlenmektedir.

“Dilek Kuşu” metninde, dilekleri gerçekleştiren sihirli bir kuş aracılığıyla empati ve iyilik değerleri somutlaştırılmaktadır: “Yağmurda islanmış ama tüylerindeki su damlaları kanatlarındaki renk ile parlıyormuş âdeta” (MEB, 2024a, s. 181). Bu anlatım, hayvan figürünün hem estetik hem de duygusal bir taşıyıcı işlevi gördüğünü göstermektedir.

“Doktora Gitmek İstemiyorum” adlı metinde ise anne, hasta çocuğunun yaşadığı kaygıyı “Bizim evde konuşkan bir kuş vardı. Hiç mola vermeden konuşurdu. Ona ne oldu acaba?” (MEB, 2024a, s. 125) diyerek dile getirir. Kuş, burada metaforik bir şekilde çocuğun sessizliğini ve korkusunu temsil eder.

Farklılıkların Kabulü ve Kapsayıcılık: “Kangurunun Parmak Uçlarındaki Dünya” adlı metinde görme engelli kanguru karakteriyle farklılıkların kabulüne ve eşitliğe vurgu yapılmıştır. “Ona farklı olduğunu hiç belli etmiyorlar, onu olduğu gibi kabul ediyorlarmış” (MEB, 2024a, s. 24) ifadesi, çocuklara hoşgörü ve kapsayıcılık mesajı vermektedir.

Sorumluluk Bilinci ve Çalışkanlık: Hayvan imgeleri çocukların sorumluluklarını anlatmada da araç olarak kullanılmıştır. “Sığırtmaç Mustafa” metninde, “Onun okul yerine dağlarda sığırtmaçlık yaparak ailesinin bütçesine katkıda bulunması gerekiyordu” (MEB, 2024a, s. 100) ifadesiyle sığırları otlatmak çocuk iş gücüne katılımın bir göstergesi olarak sunulur.

“Tatlı Günler” metninde ise “Tavuklarımız evimizin bitişiğindeki ahırın etrafında dolaşır, yem ararlar” (MEB, 2024b, s. 80) gibi ifadelerle çocukların hayvanlar aracılığıyla doğa ve üretimle kurduğu bağ işlenmiştir.

“Atlı Cirit” metni, “Cirit, at üzerindeki binicinin mızrağını daha iyi ve isabetli kullanabilmesine dayanan bir oyun” (MEB, 2024b, s. 150) ifadesiyle geleneksel sporlarda hayvanların yerini ve kültürel miras aktarımını göstermektedir.

Hayal Gücü, Oyun ve Yaratıcılık: “Topsuz Basketbol Oyunu” adlı metinde, “Sarı bir köpek balığı onun doktoru olabilirdi” (MEB, 2024a, s. 28) cümlesiyle çocukların hayal dünyasında hayvan figürlerinin canlı biçimde yer aldığı görülmektedir.

“Kırık At” şiirinde ise “Hem at o, hem araba. / Biniyorum itiyorum, / Tıkır tıkır gidiyorum” (MEB, 2024b, s. 57) dizelerinde görüldüğü gibi hayvan temsilleri çocukların oyun dünyası ile hayal gücü arasında bir bağ kurarak, nesnelere ve canlılara yüklenen anlamları zenginleştirmekte ve çocukların dilsel ifade becerilerini geliştirmektedir.

“Oyuncakların Oyuncağı Olmak” metnindeki “*Tekir kedi deliğe düşürünce bilyelerini ağlar mıydın?*” (MEB, 2024a, s. 72) ifadesi, hayvan figürlerinin çocuk oyunlarındaki yerini hatırlatırken geçmişe dair sıcak ve duygusal bir bağ kurar.

Doğa ile Duygusal ve Sembolik Bağ Kurma: “Haydi Doğa Yürüyüşüne!” metninde çocukların doğada hayvanları gözlemlemesi teşvik edilmiştir: “*Doğadaki böcekleri, kuşları, ağaçları, çiçekleri ve pek çok canlıyı gözlemek daha eğlenceli olabilir mi?*” (MEB, 2024a, s. 114).

“Öğretmenin Sevinci” metninde uçurtmalar “*Gökyüzünde martular gibi süzülünler...*” (MEB, 2024a, s. 54) ifadesiyle kuşlara benzetilerek doğa ile sembolik bağ kurulmuştur.

“Misafir Odası” şiirinde “*Duvarda bir saat, içinde guguk kuşu.*” (MEB, 2024a, s. 30) betimlemesi, zaman, gelenek ve sıcak ev ortamı arasında kurulan ilişkiyi sembolize etmektedir.

Kültürel Bellek ve Gelenek: Keçeciliğin anlatıldığı “Keçe Ustası Ahmet Yaşar Kocataş” metninde hayvan tüyleri üretim sürecinin bir parçası olarak geçmekte, böylece kültürel üretimde hayvanların yeri vurgulanmaktadır (MEB, 2024b, s. 41).

“Oyalar” metninde ise evcil hayvanların motif olarak stilize edilip oylar üzerinde sembolize edilmesi, kültürel çeşitlilik, folklorik miras ve el sanatları ile hayvan imgelerinin ilişkisine dikkat çekmektedir (MEB, 2024b, s. 60).

“Atlı Cirit” metni de geleneksel sporların aktarımında hayvanların millî spor kültürü üzerinden eğitimsel rolünü öne çıkarmaktadır: “*At binmeyi öğrenerek ilk adımı atmaya ne dersiniz?*” (MEB, 2024b, s. 150).

3.2. Ders Kitaplarında Hayvan Sevgisi ve Hayvanlara Karşı Duyarlılık Temaları Nasıl İşlenmektedir?

Türkçe ders kitaplarında yer alan hayvan imgeleri, çocuklara yalnızca dilsel yeterlilik kazandırmakla kalmayıp aynı zamanda duyuşsal ve etik farkındalık oluşturan birer eğitim aracı olarak işlev görmektedir. Metinlerde, etkinliklerde ve görsellerde kullanılan bu figürler aracılığıyla hayvan sevgisi, empati, sorumluluk ve çevre bilinci gibi değerlerin içselleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yaklaşım, hayvanların yaşam haklarına saygı ve korunmaları gerektiği gibi temaları işleyerek öğrencilerin bilinçli ve duyarlı bireyler olarak yetişmesine katkıda bulunmaktadır. Aşağıda bu değerlendirmenin somut yansımaları olarak Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerde hayvan sevgisi ve canlılara duyarlılık temalarının nasıl işlendiğine dair örnekler sunulmaktadır.

3.3. Ders Kitabı Etkinliklerinde Geçen Hayvan İmgeleri, Öğrencilerin Bilişsel, Duyuşsal ve Kültürel Gelişiminde Hangi Pedagojik İşlevlerle Rol Oynamaktadır?

Atatürk’ü Tanıyorum temasında yer alan “Oğlu Hüseyin’den Emine Ana’ya Mektup” metninin 7. etkinliği olan “Kastamonulu Şerife Bacı” adlı metin, Kurtuluş Savaşı döneminde geçer ve bu hikâyede dağlardaki kurtlardan ve Emine Bacı’nın öküzlerle olan etkileşiminden bahsedilir (MEB, 2024a, s. 88). Bu türden metinler, çocuklara doğayı ve hayatın doğal akışını sezdirmede ve benimsetmede eğitici ve öğretici bir rol üstlenmektedir.

“Yaren Leylek ve Âdem Amca” izleme metninde leylekler ve insanlar arasındaki dostluk anlatılırken (MEB, 2024a, s. 108), “Sağlık Kahramanları İş Başında” çizgi filminde de kırlangıç ve yavru kuşlar üzerinden hayvan imgeleri betimlenmiştir (MEB, 2024a, s. 134).

Yine ikinci ders kitabındaki “Sağlıklı yaşıyorum” temasında yer alan “Atlı Cirit” adlı metinde, at üstünde oynanan cirit oyunu anlatılıp at figürü üzerinden kültürel bir tema sunulmaktadır. Bu metin, öğrencilerin kültürel miras ve hayvan imgelerini anlamalarına katkı sağlamaktadır (MEB, 2024b, s. 150–151).

“Bir İp Bul Oyuna Başla” metninin 3. etkinliğinde geleneksel oyunlar aracılığıyla kültürel aktarım sağlanmakta, “Kedibeşiği” oyununa yapılan gönderme hem çocukluk oyunlarının doğal yapısını hem de kediler aracılığıyla hayvan imgesini çağrıştırmaktadır. Bu dolaylı kullanım, çocukların hem geleneksel değerler hem de doğaya dair imgelerle bilişsel bağ kurmasını sağlar. Aynı metnin 8. etkinliğinde geçen “Boncuk” (kedi) ve “Maviş” (kuş) isimleri, çocukların evcil hayvanlarla kurduğu duygusal bağı yansıtarak duyuşsal öğrenmeyi desteklemektedir (MEB, 2024a, s. 41–45).

“Duygularımız” metninin 3. etkinliğinde “sokakta üşüyen bir sokak kedisi” örneği aracılığıyla merhamet, yardımseverlik ve koruyuculuk gibi insani değerler doğrudan hayvan imgeleriyle somutlaştırılmıştır. Bu bağlamda hayvanlar, birer sembolik figür olarak çocukların içsel değer yapılarını geliştirme işlevi görmektedir. Aynı metnin 6. etkinliğinde yer alan “Boncuk”, “Tekir” ve “Karabaş” gibi özel isimler, çocukların hayvanlara bireysel kimlik atfettiğini ve onlarla özdeşlik kurduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, çocukların bireysel aidiyet ve empati kapasitelerini geliştirmektedir (MEB, 2024a, s. 131–133).

“Her Yüreğe Nakış Gerek” metninin 12. etkinliğinde “Pamuk” adlı koyun aracılığıyla çocukların hayvanlara yönelik duygusal bağları desteklenmekte ve aynı zamanda aitlik, sadakat ve sevgi gibi kavramlar doğrudan aktarılmaktadır. Bu imge, hayvanları yalnızca biyolojik bir varlık değil, geçmişin ve bireysel ve toplumsal/kollektif belleğin duygusal bir parçası olarak kodlamaktadır (MEB, 2024a, s. 148).

“Tatlı Günler” metninin etkinliklerinde ise hayvanlar aile yaşantısının ve kırsal yaşamın doğal bir uzantısı olarak sunulmuştur. “Tavukların kuluçkaya yatırılması” ve “serçelerin selam vermesi” gibi betimlemeler, çocukların doğayla bütünleşik bir öğrenme ortamı içinde düşünmelerini sağlar (MEB, 2024b, s. 80–81). Söz sanatlarının işlendiği 6. etkinlikte serçelere canlılık kazandırılması, çocukların çevresel farkındalıklarını artırırken 9. etkinlikte hasta bir kedinin anlatımı empati ve sorumluluk kavramlarını pekiştirir (MEB, 2024b, s. 83–84).

“Gülü İncitme Gönül” metninin 9. etkinliğinde sokak hayvanlarına yönelik toplanan yardım ifadesi doğrudan verilerek, sosyal sorumluluk ve hayvan hakları eğitimi dili üzerinden çocuklara değer aktarımı sağlanmaktadır. Bu sayede hayvanlara yönelik tutumların toplumsal iş birliği bağlamında öğrenilmesi teşvik edilmektedir (MEB, 2024b, s. 93).

“Sağlık ve Spor Rotası” metninin çeşitli etkinliklerinde doğa yürüyüşü aracılığıyla çocuklara çevresel sorumluluk öğretilirken, “hayvanları rahatsız etmemek” gibi ifadeler aracılığıyla canlıların yaşam alanlarına saygı duyulması gerektiği vurgulanmaktadır. Ek olarak yürüyüş

ekipmanları ile ilgili yaşanan olumsuz deneyim, dolaylı olarak doğal ortamlara ve oradaki canlılara karşı özenli olunması gerektiği mesajını içermektedir (MEB, 2024b, s. 117).

Son olarak “Ne Olacak Bu Yemek Sorunu?” metninin 7. etkinliğinde kuşun kurtarılması ile çocukların sağlıklı yaşama duydukları özlem arasında sembolik bir bağ kurulmakta; bu olay üzerinden hayvanlara yardım etmenin bir toplumsal değer olarak içselleştirilmesi sağlanmaktadır (MEB, 2024a, s. 134).

3.4. Görsellerdeki Hayvan İmgeleri Öğrencilerin Öğrenme Sürecine Nasıl Destek Olmaktadır?

Görsel materyallerde yer alan hayvan imgeleri, metinlerle bütünleşerek öğrencilerin dikkatini çekmekte, öğrenme sürecini desteklemekte ve çocukların görsel okuma becerilerini geliştirmektedir. Bu figürler yalnızca kavramsal öğrenmeyi somutlaştırmakla kalmayıp aynı zamanda çocuklarda empati, doğa sevgisi ve sorumluluk gibi değerlerin gelişimine katkı sağlamaktadır. 5. sınıf Türkçe 1. kitapta kullanılan hayvan görselleri de bu işlevi pekiştirecek biçimde yapılandırılmıştır.

Görseller, metinsel içerikleri tamamlayarak çocukların doğayla bağ kurmalarını kolaylaştırmakta ve kültürel değerleri tanımalarına yardımcı olmaktadır. Bu yönüyle hayvan imgeleri hem pedagojik hem de duyuşsal öğrenmeyi destekleyen çok boyutlu eğitim araçları olarak değerlendirilmektedir. Aşağıda bu değerlendirmeyi somutlayan örnek görseller üzerinden hayvan imgelerinin işlevsel kullanımı ortaya konulmaktadır.

5. sınıf Türkçe kitabının birinci kitabında yer alan “Oyun Durdu” dinleme metninde “ahtapot korsan” ifadesi, oyun dünyası temasında hayvan imgesine örnek teşkil etmektedir (MEB, 2024a, s. 12). “Bülbül ile Bezirgân” metninde yer alan anne ve yavru bülbüller görseli, metnin duygusal anlatımını destekleyerek şefkat ve koruma temalarını somutlaştırmaktadır (MEB, 2024a, s. 20–21). “Kangurunun Parmak Uçlarındaki Dünya” adlı metinde yer alan kanguru görseli ise farklılıkların kabulü ve kapsayıcı eğitim yaklaşımıyla ilişkili bir bağlamda sunulmuştur. Ayrıca orman ortamında resmedilen çeşitli hayvanlar (kuşlar, tavşan, sincap vb.) çocukların doğal yaşamı tanımalarına katkı sunarken çevre farkındalığını güçlendirmektedir (MEB, 2024a, s. 23–24).

“Topsuz Basketbol Oyunu” adlı metnin etkinlik kısmında, 1. tema İzle-Uygula-Öğren modülünün “Biz Uyguluyoruz” bölümünde yazma etkinliği kapsamında görsel olarak Nasrettin Hoca’nın eşeğe ters binmesi, kültürel mizah ve hayvan-insan ilişkisine dair geleneksel bir anlatıyı temsil etmektedir (MEB, 2024a, s. 58). “Oyuncakların Oyuncağı Olmak” adlı metinde yer alan görselde oyuncak hayvanlar (pelüş ayı, zürafa vb.), çocukların duygusal bağ geliştirdiği nesnelere aracılığıyla hayvanlara yönelik içselleştirilmiş duyarlılığı yansıtmaktadır (MEB, 2024a, s. 65).

“Sığırtmacı Mustafa” metnine eşlik eden sığır görseli kırsal yaşam ve sorumluluk temalarını desteklerken, “Türkiye” şiiri eşliğinde yer alan koyun ve çoban görselleri hem geleneksel üretim kültürünü hem de doğayla iç içe yaşamı aktarmaktadır (MEB, 2024a, s. 96). Bu görseller yalnızca estetik değil, aynı zamanda eğitsel işlevleriyle çocukların hayvanlara karşı

tutumlarını şekillendirmeye ve doğal yaşama duyarlılık geliştirmeye yönelik önemli birer araç olarak değerlendirilmektedir.

İkinci kitapta yer alan hayvan görselleri hem kültürel hem de duygusal öğrenmeyi destekleyecek biçimde yapılandırılmıştır. “Nasreddin Hoca” adlı metin ve etkinlik görselinde Nasrettin Hoca’nın eşeğe ters binmiş hâli, geleneksel mizah aracılığıyla kültürel aktarımı sağlarken eşek figürü kırsal yaşamın bir parçası olarak sunulmuştur (MEB, 2024b, s. 12). “Kırık At” adlı şiir metninde yer alan görselde tahta at, hem oyun hem de sembolik anlamda çocukların hayal gücünü destekleyen bir unsurdur. “Komşumuz Nergis Teyze” metninde yer alan oyuncak ayı ise çocukların duygusal bağ kurduğu bir figür olarak şefkat ve aidiyet duygularını yansıtmaktadır. Görseller, metinlerle uyum içinde kullanılarak hayvan imgelerini eğitsel anlamda daha etkili ve anlamlı hâle getirmektedir (MEB, 2024b, s. 94).

3.5. Ders Kitaplarında Yer Alan Hayvan İmgeleri Öğrenme Çıktıları Açısından Nasıl Ele Alınmaktadır?

Türkçe ders kitaplarında yer alan öğrenme çıktıları doğrudan hayvanlara atıfta bulunmasa da, içerdiği değer ve beceriler aracılığıyla hayvan sevgisi, hayvan haklarına duyarlılık ve çevresel farkındalık gibi kavramlarla dolaylı biçimde örtüşmektedir. Öncelikle duyarlılık ve değer eğitimi kapsamında öğrencilere merhamet, sevgi ve sorumluluk gibi temel değerlerin kazandırılması hedeflenmektedir. Bu değerler, hayvanlara yönelik tutum ve davranışların şekillenmesinde kritik rol oynar. Ayrıca çocukların farklı varlıkların duygularını anlamasını sağlayan empati kurma becerisi, özellikle hayvan temalı metinler aracılığıyla geliştirilir.

Kitapta öne çıkan bir diğer çıktı doğa ve çevre bilincidir. Bu bağlamda öğrencinin canlılara zarar vermeme, doğayı koruma ve yaşadığı çevreye saygı duyma alışkanlığı kazanması beklenir. Hayvanların da bu doğal yaşamın bir parçası olduğu düşünüldüğünde, bu kazanımların hayvan hakları bilinciyle doğrudan bağlantılı olduğu açıktır.

Yaratıcı anlatım becerileri ile öğrencinin hayvanlara dair duygu ve düşüncelerini ifade edebileceği ortamlar sunulmakta, böylece içselleştirme süreci desteklenmektedir. Son olarak sosyal sorumluluk gelişimi çerçevesinde öğrencilerin yalnızca bireysel değil, toplumsal düzeyde duyarlı bireyler olmaları teşvik edilmekte; bu da hayvanların korunması gibi evrensel konularla ilişkilendirilebilmektedir. Bu yönleriyle öğrenme çıktıları, ders kitabında yer alan hayvan imgeleriyle bütünleşerek çok boyutlu bir duyarlılık eğitimi zeminine katkı sunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma, 2024 Maarif Modeli doğrultusunda hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan hayvan imgelerinin metin, etkinlik ve görsellerde nasıl işlendiğini ve bu imgelerin çocukların öğrenme süreçlerine olan katkılarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, hayvan imgelerinin yalnızca estetik ya da anlatı unsuru olmanın ötesine geçerek çocukların duyuşsal, etik ve bilişsel gelişimine anlamlı katkılar sunduğunu ortaya koymuştur.

İlk araştırma sorusu doğrultusunda, metinlerde ve etkinliklerde kullanılan hayvan imgelerinin çocukların bilişsel ve duygusal gelişimine çeşitli temalar üzerinden katkı sağladığı belirlenmiştir. Hayvan karakterler; şefkat, empati, farklılıklara saygı, sorumluluk bilinci,

kültürel miras, doğa sevgisi ve hayal gücü gibi çok boyutlu öğrenme alanlarına hizmet etmektedir. Özellikle kişileştirilmiş hayvan imgeleri, soyut kavramları somutlaştırarak öğrencilerin değerleri içselleştirmelerini kolaylaştırmaktadır. Bu durum, çocuk edebiyatında hayvan temsillerinin pedagojik işlevini desteklemektedir.

İkinci araştırma sorusu bağlamında, hayvan sevgisi ve duyarlılık temalarının metinlerde güçlü bir şekilde temsil edildiği görülmüştür. “Bülbül ile Bezirgân”, “Dilek Kuşu”, “Kangurunun Parmak Uçlarındaki Dünya” gibi metinlerde hayvanlar aracılığıyla empati kurma, merhamet, yardımseverlik ve farklılıklara hoşgörü gibi değerler doğrudan veya dolaylı biçimde işlenmektedir. Bu yaklaşım, hayvanları yalnızca anlatının bir parçası olarak değil; aynı zamanda duygusal gelişimi destekleyen değer taşıyıcı figürler olarak konumlandırmaktadır.

Üçüncü araştırma sorusu doğrultusunda, ders kitabı etkinliklerinde geçen hayvan imgelerinin pedagojik işlevleri tespit edilmiştir. Bu imgeler, çocukların yalnızca duyuşsal değil; aynı zamanda kültürel bellekle ve toplumsal sorumluluk bilinciyle bağ kurmasını sağlamaktadır. Etkinliklerde yer alan kediler, köpekler, kuşlar ve atlar gibi figürler aracılığıyla öğrencilerin empati, aidiyet, geçmişle bağ kurma, sorumluluk üstlenme ve doğa-insan ilişkisini kavrama gibi becerilerinin geliştiği görülmüştür.

Dördüncü araştırma sorusu kapsamında incelenen görsellerdeki hayvan imgeleri ise öğrenme sürecine destekleyici bir unsur olarak yer almaktadır. Görseller hem metinsel içeriği pekiştirmekte hem de çocukların görsel okuryazarlığını ve duyuşsal tepkilerini geliştirmektedir. Kanguru, bülbül, leylek, eşek ve oyuncak hayvanlar gibi figürlerin kullanımı, metinlerle bütünleşik bir yapı arz ederek anlatının duygusal tonunu güçlendirmektedir.

Beşinci araştırma sorusu doğrultusunda, doğrudan öğrenme çıktılarında hayvanlara yer verilmemekle birlikte, içerik aracılığıyla aktarılmak istenen değer ve becerilerle örtüşen örtük öğrenme çıktılarının bulunduğu saptanmıştır. Hayvan imgeleri, empati, çevresel farkındalık, sosyal sorumluluk ve yaratıcılık gibi kazanımların yapılandırılmasında dolaylı fakat etkili bir rol üstlenmektedir.

Bu çalışmanın bulguları, hayvan imgelerinin yalnızca anlatı ögesi olarak değil; aynı zamanda çocukların değerler eğitimi, duyuşsal gelişimi ve çevresel farkındalık kazanımı açısından çok işlevli bir araç olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır. Ancak bu işlevin eğitim programlarında kalıcı bir etki yaratabilmesi için içerik planlamasında süreklilik ve bütüncüllük ilkelerinin gözetilmesi gerekmektedir.

Ders kitaplarının içeriklerinin dönemsel gereksinimlere göre şekillendiği ve tarihsel bir tutarlılık taşımadığı bilinmektedir (Soyuçok, 2024). Bu bulgu, hayvan imgelerinin ders kitaplarında farklı yıllarda ve sınıf düzeylerinde çeşitli biçimlerde ele alınmasını açıklayıcı niteliktedir. Ancak bu çeşitlilik, sistematik bir planlamayla desteklenmediğinde pedagojik tutarsızlık riski doğurabilir.

Çalışmada gözlemlenen tematik dağınıklık ve değerlerin sınıf düzeyleriyle uyumsuzluğu, önceki araştırmalarla da örtüşmektedir. Baki (2019), Türkçe ders kitaplarında bazı değerlerin hiç yer almadığını ve temalarla tam örtüşmediğini ifade etmektedir. Bu durum, değer

aktarımının yüzeysel kaldığını ve öğrencilerin bütünsel değer gelişimi açısından eksik yönlerle karşı karşıya olduğunu düşündürmektedir.

Görsel içerikler açısından, hayvan imgeleri metinlerle çoğunlukla bütünleşik şekilde sunulsa da bazı durumlarda metin-görsel uyumu zayıf kalmaktadır. Kartal ve Kocasavaş (2024), görsellerin genel anlamda MEB ölçütlerine uygun olduğunu, ancak öğrencilerin görsel okuryazarlığını geliştirecek düzeyde çeşitlenmediğini vurgulamaktadır. Bu bulgu, görsellerin salt süsleme değil, anlamı pekiştirme işlevi taşıması gerektiğini göstermektedir.

Ayrıca aynı çalışmada, bazı metinlerde görsel-iletişim ilişkisinin zayıfladığı ve öğrenci anlamlandırmasına yeterince katkı sunmadığı ifade edilmiştir (Kartal ve Kocasavaş, 2024). Görsel unsurların işlevselliği azaldığında, metinlerin içerdiği değer ve duygu boyutu da etkili şekilde aktarılamamaktadır.

Küresel meselelerin ders kitaplarında yeterince temsil edilmediği de çalışmada dikkat çeken bir diğer bulgudur. Önal ve Maden (2024), çevre temasının görece sık işlendiğini; ancak göç, savaş, salgın gibi güncel sorunların içerikte oldukça sınırlı yer aldığını belirtmektedir. Bu eksiklik, öğrencilerin küresel farkındalık geliştirmesini engelleyebilir. Hayvan imgeleri, bu tür soyut temaları somutlaştırarak çocukların duygusal ve bilişsel düzeyde anlamalarını kolaylaştırabilir.

Aynı çalışmada, küresel sorunların özellikle 7. sınıf düzeyinde yoğunlaştığı ve metin ile etkinlik bölümlerinde sınırlı bir alan bulduğu ifade edilmektedir (Önal ve Maden, 2024). Bu da içerik planlamasında sınıflar arası tematik dengesizlik olduğunu göstermektedir. Bu tür dengesizlikler, eğitsel sürekliliği sekteye uğratabilmektedir.

Tok, Çobanoğlu ve Tok (2024), çevre temasının ilkokulda doğayı sevmeye ve tanıma, ortaokulda ise sorun farkındalığı ve bireysel sorumluluk bağlamında sunulduğunu belirtmektedir. Bu yapı, çevre eğitiminin yaş düzeyine göre basamaklandırıldığını göstermektedir. Hayvan imgeleri, bu yapıya uyarlanarak ilkokulda duygusal bağ kurma, ortaokulda ise eleştirel farkındalık geliştirme amacıyla etkili şekilde kullanılabilir.

Sonuç olarak, hayvan imgeleri yalnızca anlatımı zenginleştiren unsurlar değil; aynı zamanda çocuklarda empati, sorumluluk ve etik duyarlılığı destekleyen pedagojik araçlardır (Soyuçok, 2024; Kartal ve Kocasavaş, 2024). Ancak bu potansiyelin sürdürülebilir olması için tematik bütünlük, içerik derinliği ve yaş gruplarına göre farklılaşan öğrenme stratejilerinin gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, hayvan imgeleri eğitim programlarında yalnızca estetik öğeler olarak değil; bilinçli bir değer eğitimi planlamasının parçası olarak ele alınabilir. Böylece öğrencilerin duygusal, bilişsel ve toplumsal gelişimleri eş zamanlı olarak desteklenebilir.

1. Ders kitaplarında tematik süreklilik gözetilerek, hayvan imgeleri farklı sınıf düzeylerinde planlı bir şekilde sunulabilir.
2. Hayvan görselleri, metinlerle anlamlı bütünlük kuracak biçimde düzenlenerek öğrencilerin duygusal öğrenmesini destekleyebilir.
3. Hayvan imgeleri, çevre sorunları, göç ve iklim gibi güncel temalarla ilişkilendirilerek küresel farkındalık geliştirilebilir.

4. Hayvanlara yönelik empati, merhamet ve sorumluluk gibi değerler; yazma, tartışma ve gözlem etkinliklerine entegre edilebilir.

Kaynakça

- Ateş, B. (2005). *İlköğretim öğrencilerinin hayvanlara yönelik tutumlarının incelenmesi* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Baki, Y. (2019). Türkçe ders kitaplarında değerler eğitimi: Tematik uyum ve içerik çözümlemesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 55–78.
- Hızarcı, S., Atılboz, N. G., & Salman, H. (2005). Doğa eğitimi yoluyla hayvan sevgisi kazandırma. *Biyoloji Eğitimi Kongresi Bildirileri*, Gazi Üniversitesi.
- Kartal, N., & Kocasavaş, B. (2024). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında görsellerin eğitsel işlevi: 8. sınıf örneği. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (41), 310–326.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024a). *Türkçe 5: Ders kitabı (1. Kitap; Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. sınıf)*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024b). *Türkçe 5: Ders kitabı (2. Kitap; Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. sınıf)*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024c). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*. <https://mufredat.meb.gov.tr>
- Otmar, N., & Erdem, T. (2019). Çocuklarda hayvan sevgisi ve bunun davranışlara etkisi. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 31–45.
- Önal, A., & Maden, S. (2024). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında küresel sorunların temsili. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 12–36.
- Soyuçok, A. (2024). Türkçe ders kitaplarında konu çeşitliliği ve tarihsel süreklilik üzerine bir değerlendirme. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 74–90.
- Sözer, Y., & Aydın, M. (2021). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (B. Oral ve A. Çoban, Ed.). Pegem Akademi.
- Tok, A., Çobanoğlu, R., & Tok, N. (2024). İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarında çevre eğitimi: Düzeyssel bir analiz. *Türk Eğitim Dergisi*, 9(1), 115–134.
- Yazıcı Okuyan, H. ve Gedikoğlu, Y. G. (2012). Aytül Akal'ın çocuk kitaplarında çevre bilinci ve duyarlılığı. *Turkish Studies*, 7(2), 793-806.
- Yılmaz, M. (2016). Çocuk edebiyatında doğa ve hayvan imgesi. *Çocuk ve Medya Dergisi*, 3(1), 55–67.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods*. Sage publications.

Makaleye Katkı Oranı Beyanı: 1. yazar katkı oranı: %50 2. yazar katkı oranı: %50
Çıkar Çatışması Beyanı: Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.
Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu, “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapılmadığını ve etik ihlallerde tüm sorumluluğun makale yazarlarına ait olduğunu beyan ederiz.
Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.
Etik Kurul İzni Beyanı: Araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.
Veri Kullanılabilirliği Beyanı: Bu çalışma sırasında oluşturulan veya analiz edilen veriler, talep üzerine yazarlardan temin edilebilir.
Yapay Zekâ Kullanımı Beyanı: Yazma yardımı için yapay zekânın kullanılmadığını beyan ederiz.
Telif Hakları Beyanı: “Uluslararası Türkçe Öğretimi Araştırmaları Dergisi”nde yayımlanan çalışmalar Creative Commons Atıf-Ticari Olmayan 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

Extended Abstract

Education is not limited to the transfer of academic knowledge, but is a comprehensive process that develops the ethical, emotional and social aspects of the individual. Especially the human values acquired during childhood play a decisive role in the lifelong relationships of individuals. Therefore, educational materials for children should not only provide information but also aim to raise them as empathetic, conscientious and responsible individuals. In this study, the contributions of animal images in the 5th grade Turkish textbooks prepared within the framework of the Maarif Model of the Century of Türkiye to children's value education and sensitivity development are discussed in a multidimensional manner.

Animal love shapes not only an individual's attitude towards animals but also the ethical stance they develop towards all living things. Children's relationships with animals develop their empathy skills, help them develop the habit of taking responsibility and reinforce their sense of compassion. Animal representations presented through texts, visuals and activities in educational materials function as effective tools for children to acquire these values. The Maarif Model of the Century of Türkiye, on the other hand, offers a holistic understanding of education that aims to develop the mind, heart and conscience of the individual together. This model places not only academic achievement, but also character development, social responsibility and a conscious attitude towards nature among the main goals of education.

This study was structured in a qualitative design and conducted using content analysis method. The 5th grade Turkish textbooks 1 and 2, published by the Ministry of National Education in the 2024 academic year and updated in line with the Maarif Model of the

Century of Türkiye, were selected as data sources. All texts, visuals and activities in both books were analyzed in detail.

In the analysis process, only the contents with animal figures were taken as basis and categorized by thematic coding method. Texts and activity sets were taken as the coding unit, and all content in which animal images were directly or indirectly included were evaluated. Visuals were included in the analysis only to the extent that they established a meaning connection with the text. The themes were grouped under the headings of “empathy”, “sensitivity”, “responsibility”, “cooperation”, “relationship with nature”, ‘imagination’ and “cultural transmission”.

In the study, it was determined that animal images contribute to both affective and cognitive development of children in various dimensions. Especially in terms of empathy and emotional development, children's emotional bonding and empathy skills are strengthened with examples such as a mother's compassion for her baby or compassion shown to a sick animal. Another finding is related to the concretization of abstract emotions and the development of imagination.

Animal characters enrich children's imagination and enable them to express their inner feelings more easily. For example, narratives such as a shark being a doctor or a bird representing a child's fears support creative thinking and emotional awareness. In addition, these contents contribute to the development of students' vocabulary and linguistic expression.

Animal figures also assume an important function in terms of social values. Awareness of social responsibility is created in students through themes such as helping stray animals, protecting natural life and respect for differences. The foundations of an inclusive society and social peace are laid in childhood with these narratives.

One of the educational functions of animal figures is that they contribute to the transmission of cultural memory. Elements of traditional rural life are depicted through animals, creating both a nostalgic connection and an introduction to local culture. Through local cultural elements such as felting, animal husbandry and javelin, a connection between the past and the present is established. Thus, a sense of cultural belonging develops.

Animal images serve not only affective gains but also learning objectives. The pet names used in the activities, nature observation texts and descriptions in visual reading activities directly contribute to the development of students' grammar, visual analysis and writing skills. In this respect, animal figures are versatile tools that support cognitive and affective goals together.

The findings reveal that animal imagery in Turkish textbooks is not only an aesthetic or narrative element, but also a multifunctional tool for the transmission of pedagogical, ethical and social values. Through these images, children learn, feel, think and develop a consciousness towards values. In line with the “moral and conscientious integrity” approach of the Maarif Model of the Century of Türkiye, children are taught to love animals through concrete experiences, and values such as empathy, compassion, responsibility and respect for nature are integrated into education. The holistic individual approach of this model is transformed into concrete practices through the use of animal images in educational contexts.

In this context, the systematic and conscious inclusion of animal representations in textbooks contributes not only to students' individual development but also to their social cohesion and environmental sensitivity. Integrating such affective and ethical content into education is of great importance in raising conscientious and conscious individuals of the future. Integrating animal images into education can be evaluated not only in terms of value education but also as an approach that addresses students' multiple intelligence areas.

These contents, which stimulate visual, verbal and interpersonal intelligence types, enable students to learn more effectively. Especially narratives supported by visuals facilitate permanent learning by supporting affective learning. Stories told through animal characters encourage active learning by allowing students to interpret events similar to their own experiences. In this context, it is important for teachers to use content based on animal representations not only in grammar or reading comprehension activities, but also in guidance and values education lessons while preparing lesson plans.

While giving more space to animal images in textbooks encourages the development of empathy and compassion in children, systematically addressing these themes in the curriculum will ensure that love for animals becomes permanent. Out-of-school activities such as shelter visits, nature walks and animal care should be planned so that students can get to know animals not only through books but also through direct observation. In addition, both at home and at school, children should be encouraged to establish healthy relationships with animals, and teachers and parents should be actively involved in the process as important role models who shape children's attitudes towards animals.

In addition, in order to reach the individual profile envisaged by the Maarif Model of the Century of Türkiye, such pedagogical content should be integrated into educational materials in a sustainable and systematic manner. The inclusion of similar representations not only in textbooks but also in children's literature products, digital content and out-of-school learning environments will support the multifaceted development of values and sensitivity education.